

**НАРОДНА СКУПШТИНА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
NARODNA SKUPŠTINA REPUBLIKE SRPSKE**

ОДБОР ЗА ЗАШТИТУ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ
ODBOR ZA ZAŠTITU ŽIVOTNE SREDINE

Broj: 02/4.01-7-011- 1107/23

Datum: 6. jun 2023. godine

Na osnovu člana 55. Poslovnika Narodne skupštine Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 66/20) Odbor za zaštitu životne sredine podnosi Narodnoj skupštini

INFORMACIJU

o održanoj tematskoj sjednici pod nazivom „Aktivnosti nadležnih institucija Republike Srpske i BiH povodom namjere Republike Hrvatske da odlaže radioaktivni i nuklearni otpad na lokaciji Trgovska gora u neposrednoj blizini granice sa Republikom Srpskom i BiH“

Odbor za zaštitu životne sredine Narodne skupštine Republike Srpske održao je, 10. aprila 2023. godine, tematsku sjednicu pod nazivom „Aktivnosti nadležnih institucija Republike Srpske i BiH povodom namjere Republike Hrvatske da odlaže radioaktivni i nuklearni otpad na lokaciji Trgovska gora u neposrednoj blizini granice sa Republikom Srpskom i BiH“.

Sjednici su prisustvovali: Maksim Skoko, predsjednik Odbora za zaštitu životne sredine Narodne skupštine Republike Srpske (u daljem tekstu: Odbor), Milanko Mihajilica, zamjenik predsjednika Odbora, Boris Pašalić, član Odbora, Denis Pijetlović, član Odbora, Borivoj Obradović, član Odbora, Anja Ljubojević, potpredsjednik Narodne skupštine Republike Srpske (u daljem tekstu: Narodna skupština) i član Zelenog kluba, Bojan Vipotnik, ministar za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju Republike Srpske, Denis Šulić, ministar trgovine i turizma Republike Srpske, Staša Košarac, ministar spoljne trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine, Bobana Ćibić, predsjednik Odbora za lokalnu samoupravu Narodne skupštine, Slaviša Marković, predsjednik Odbora za evropske integracije i regionalnu saradnju Narodne skupštine, Saša Grbić, predsjednik Odbora za trgovinu i turizam Narodne skupštine, Diana Čekić, narodni poslanik u Narodnoj skupštini, Milan Kasapović, narodni poslanik u Narodnoj skupštini, Darko Milaković, zamjenik generalnog sekretara Narodne skupštine, Nebojša Pantić, spoljni član Zakonodavnog odbora Narodne skupštine, Emir Dizdarević, predsjedavajući Ekspertskog tima za praćenje stanja i aktivnosti u vezi sa problematikom odlaganja radioaktivnog otpada i istrošenog nuklearnog goriva na lokaciji Trgovska gora (u daljem tekstu: Ekspertski tim), Vitomir Popović, profesor Pravnog fakulteta Univerziteta u Banjoj Luci i zamjenik predsjedavajućeg Pravnog tima za izradu strategije pravne zaštite interesa Bosne i Hercegovine vezano za pitanja odlaganja radioaktivnog otpada i istrošenog

nuklearnog goriva na lokaciji Trgovske gore (u daljem tekstu: Pravni tim), Svjetlana Radusin, pomoćnik ministra u Ministarstvu za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju Republike Srpske i član Ekspertskog tima, Predrag Tešić, pomoćnik ministra za trgovinu i turizam Republike Srpske, Milan Gavrić, pomoćnik ministra za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu Republike Srpske, Sonja Tovilović, pomoćnik ministra za privredu i preduzetništvo Republike Srpske, Ljiljana Stanišljević, Dragana Jelača i Biljana Račić iz Ministarstva za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju Republike Srpske, Boris Marković iz Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske, Pantelija Mičić, Borislav Bojić i Nevena Ćosić, iz Ministarstva za spoljnu trgovinu i ekonomske odnose BiH, Jasmin Emrić, član Ekspertskog tima i poslanik u Predstavničkom domu Parlamentarne skupštine BiH, Branislav Borenović, poslanik u Predstavničkom domu Parlamentarne skupštine BiH i član Zelenog kluba, Želimir Nešković, delegat u Domu naroda Parlamentarne skupštine BiH i član Zelenog kluba, Milijana Simić, poslanik u Skupštini Brčko Distrikta BiH i član Zelenog kluba, Miroslav Drljača, načelnik opštine Novi Grad, Nikola Janjetović, načelnik opštine Kostajnica, Mladen Kljajić, načelnik opštine Krupa na Uni, Žarko Kovačević, zamjenik gradonačelnika Grada Prijedora, Dragoljub Reljić, univerzitetski profesor i član Pravnog tima, Sanjin Pandžić, član Pravnog tima, Nemanja Galić, član Pravnog tima, Mersija Talić, pomoćnik ministra za zaštitu okoliša i komunalne djelatnosti u Ministarstvu za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša Unsko-sanskog kantona i član Ekspertskog tima, Neđo Đurić, univerzitetski profesor i član Ekspertskog tima, Goran Trbić, dekan Prirodno-matematičkog fakulteta Univerziteta u Banjoj Luci i član Ekspertskog tima, Mario Crnković, univerzitetski profesor i član Ekspertskog tima, Edin Delić, načelnik Opštine Lukavac i član Ekspertskog tima, Jelena Marinković, načelnik Centra za zaštitu od zračenja u Institutu za javno zdravstvo Republike Srpske i član Ekspertskog tima, Munir Jahić, univerzitetski profesor i član Ekspertskog tima, Darko Borojević, direktor Republičkog hidrometeorološkog zavoda Republike Srpske, Ivana Tešanović i Stefan Protić, iz Fonda za zaštitu životne sredine i energetske efikasnost Republike Srpske, Esad Mavrić, član Zelenog kluba, Darijan Babić, načelnik Odjeljenja za stambeno-komunalne djelatnosti Opštine Kozarska Dubica, Esma Hertić, stručni saradnik za zaštitu okoliša u Gradu Bosanska Krupa, Nada Glišić i Željka Mirković, iz OEBS-a – Kancelarija u Banjoj Luci i Biljana Barović, iz Delegacije EU u BiH – Kancelarija u Banjoj Luci.

Predsjednik Odbora Maksim Skoko je pozdravio prisutne, zahvalio se na dolasku i poželio im dobrodošlicu na tematsku sjednicu Odbora.

Rekao je da je, kako je i ranije najavljeno, Odbor u cilju kreiranja daljih aktivnosti u vezi ove važne društvene teme organizovao ovu sjednicu na koju su pozvani predstavnici resornih ministarstva kao i svih relevantnih institucija Republike Srpske i BiH, te timova koji se bave pravnim i stručnim, odnosno ekspertskim poslovima od najvišeg značaja za ovo pitanje.

Potom je podsjetio da se Odbor neće izjašnjavati o dnevnom redu s obzirom na to da je dnevni red već usvojen prilikom sazivanja ove tematske sjednice i upoznao prisutne s time kako je planirano da se ona odvija.

Uvodna izlaganja podnijeli su: Bojan Vipotnik, ministar za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju Republike Srpske, Staša Košarac, ministar spoljne trgovine i ekonomskih odnosa BiH, Nemanja Galić, član Pravnog tima i Emir Dizdarević, predsjedavajući Ekspertskog tima.

BOJAN VIPOTNIK, ministar za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju Republike Srpske izlaganje je započeo podsjećanjem da se navršilo tačno osam godina od prvog službenog akta koji je Ministarstvo za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju, na osnovu obavještenja dobijenog od načelnika opštine Novi Grad i na osnovu saznanja iz medija, uputilo Ministarstvu zaštite okoliša i prirode Republike Hrvatske tražeći raspoložive informacije o projektu i informacije o sprovedenim aktivnostima, a koje se odnose na odabir lokaliteta Trgovska gora za odlaganje radioaktivnog otpada. Istog dana, 10. aprila 2015. godine, zatraženo je i preuzimanje svih aktivnosti iz resornih nadležnosti od Ministarstva inostranih poslova BiH, Ministarstva spoljne trgovine i ekonomskih odnosa BiH i Predsjedništva BiH, konkretno predsjedavajućeg Predsjedništva BiH. Istakao je da ministarstvo koje on vodi osam godina aktivno prati dešavanja u vezi sa odabirom lokacije Trgovska gora za izgradnju odlagališta radioaktivnog otpada i istrošenog nuklearnog goriva od 2015. godine i koordinira aktivnosti sa svim nadležnim organima i institucijama u okviru svojih nadležnosti. Dodao je da iako se informacije o aktivnostima koje se sprovode u Republici Hrvatskoj uglavnom objavljuju na internet stranicama nadležnih organa u Republici Hrvatskoj i do sada nisu dostavljane BiH, kao potencijalno pogođenoj zemlji, Ministarstvo pravovremeno reaguje i sve pribavljene informacije razmjenjuje sa svim institucijama koje bi mogle pomoći da se izgradnja odlagališta radioaktivnog otpada na Trgovskoj gori spriječi.

U nastavku je iznio hronologiju dešavanja, izdvajajući najvažnije aktivnosti koje su preduzimate u proteklih osam godina. Zbog nedostatka zvaničnih informacija iz Republike Hrvatske, Ministarstvo je reagovalo i na sve medijske natpise, ne želeći da se bilo šta prepusti slučaju. Uz to, Ministarstvu je dostavljen akt koji je potpisalo šest opština, i to: Novi Grad i Kostajnica iz Republike Srpske, Bosanka Krupa, Cazin, Bužim i Velika Kladuša iz Federacije BiH, u kojem se izražava žestoko protivljenje i traži od svih nadležnih institucija obustavljanje aktivnosti na određivanju lokacije Trgovska gora za odlaganje radioaktivnog otpada. Naveo je kako je obrazloženje ovakve odluke da određivanjem lokacije Trgovska gora za odlaganje nuklearnog otpada mogu biti nanesene nesagledive posljedice po zdravlje i život stanovnika opština i gradova koji se nalaze u neposrednoj blizini. Istovremeno, Odbor za evropske integracije i regionalnu saradnju Narodne skupštine, 28. aprila 2015. godine, donio je Zaključak kojim se od Ministarstva za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju Republike Srpske traži preduzimanje svih mogućih koraka u vezi sa sprečavanjem izgradnje ovog odlagališta. Naglasio je, s obzirom na zabrinutost stanovništva koju su dodatano pojačale nezvanične informacije da se na lokaciji već vrše aktivnosti odlaganja opasnog radioaktivnog otpada, da je Ministarstvo od Ministarstva zdravlja i socijalne zaštite i Državne regulatorne agencije za radijacionu i nuklearnu bezbjednost u Sarajevu zatražilo monitoring nivoa radioaktivnosti na teritoriji opštine Novi Grad, a koja je najbliža lokaciji Trgovske gore i da je, takođe, u više navrata, a posredstvom Ministarstva spoljne trgovine i ekonomskih odnosa i Ministarstva inostranih poslova BiH tražilo održavanje sastanka sa nadležnim institucijama Republike Hrvatske o temi izgradnje ovog odlagališta. Međutim, kazao je da na brojne zahtjeve ili nije dostavljen odgovor ili je rečeno da će Ministarstvo biti obavješteno kada dođe vrijeme.

Ministar je upoznao prisutne da je Vlada Republike Srpske na svojoj sjednici, održanoj 23. jula 2015. godine, razmatrala Informaciju o aktivnostima Ministarstva za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju u vezi sa Trgovskom gorom, te je donijela Zaključak u kome je zadužila ovo ministarstvo da koristeći raspoložive podatke o štetnom uticaju radioaktivnog otpada i istrošenog nuklearnog goriva pripremi rezoluciju o protivljenju aktivnostima izgradnje odlagališta otpada niske i srednje radioaktivnosti u

opštini Dvor Republika Hrvatska. Navedena rezolucija je donesena od strane Narodne skupštine Republike Srpske na 15. posebnoj sjednici, održanoj 23. decembra 2015. godine. Rezolucija je zajedno sa Informacijom o preduzetim aktivnostima dostavljena u Ministarstvo inostranih poslova BiH i drugim institucijama na dalje postupanje. Na osnovu donesene rezolucije i pomenute informacije, gotovo istovjetne rezolucije, odnosno deklaracije, donijeli su Parlament FBiH, Skupština Unsko-sanskog kantona kao i lokalne skupštine u svim gradovima, odnosno opštinama u Pounju. Dalje je izložio kako je u maju 2016. godine Predstavnički dom Parlamentarne skupštine BiH donio rezoluciju o neprihvatanju izgradnje skladišta i odlagališta radioaktivnog otpada iskorištenih izvora istrošenog nuklearnog goriva i protivljenju aktivnostima u vezi sa izgradnjom skladišta i odlagališta na Trgovskoj gori, opština Dvor Republika Hrvatska. Takođe, da je na istoj sjednici usvojen i zaključak kojim Savjet ministara BiH obavezuje da uputi inicijativu Vladi Republike Hrvatske za održavanje zajedničke sjednice Vlade Republike Hrvatske i Savjeta ministara BiH, te da obavezno delegira pitanje izgradnje skladišta i odlagališta nuklearnog otpada na Trgovskoj gori i upozna vlasti Hrvatske sa stavom Parlamentarne skupštine BiH. Pomenuo je da je ovu rezoluciju usvojio i Dom naroda Parlamentarne skupštine BiH. Predočio je da je Ministarstvo aktivno radilo i na podizanju svijesti javnosti, prije svega u opštinama, odnosno gradovima u oba entiteta koji bi bili direktno pogođeni izgradnjom ovog odlagališta, ali i šire, a istovremeno koristeći sve prilike da se sa protivljenjem upoznaju i sve međunarodne institucije koje djeluju u BiH. Pitanje namjere Hrvatske da u neposrednoj blizini sa BiH izvrši skladištenje i odlaganje radioaktivnog otpada delegirano je i Odboru za stabilizaciju i pridruživanje i Pododboru za transport, energiju, životnu sredinu i regionalni razvoj i jedna je od stalnih tema na sjednicama tih tijela. Dao je osvrt i na činjenicu da je Ministarstvo učestvovalo na brojnim tribinama, okruglim stolovima i protestima, jasno izražavajući protivljenje i dajući podršku stanovništvu koje živi u slivu Une u borbi za njihova prava da žive u zdravom okruženju. Posebno je prokomentarisao to da su, saznajući da se u Republici Hrvatskoj sprovodi javna rasprava o Studiji o strateškoj procjeni uticaja na okolinu i Nacrtu prijedloga nacionalnog programa sprovođenja strategije zbrinjavanja radioaktivnog otpada istrošenih izvora i istrošenog nuklearnog goriva, tadašnji ministar Ministarstva za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju sa saradnicima i velika grupa građana i zvaničnika iz svih opština odnosno gradova u slivu rijeke Une, bez zvaničnog poziva prisustvovali javnoj raspravi o navedena dva dokumenta u opštini Dvor u Hrvatskoj i tom prilikom direktno iskazali protivljenje realizaciji ovakvog projekta na Trgovskoj gori.

Ministar je naglasio da je Ministarstvo zatražilo hitno postupanje iz nadležnosti organa BiH kako bi se ona uključila u postupke i iskazala svoje primjedbe u vezi sa realizacijom ovog projekta, te da je dopis sa priložima upućen Predsjedništvu BiH, Ministarstvu inostranih poslova, Ministarstvu spoljne trgovine i ekonomskih odnosa i Državnoj regulatornoj agenciji za radijacionu i nuklearnu bezbjednost, ukazujući pri tom na grubo kršenje više međunarodnih ugovora od strane Republike Hrvatske. Naime, dodao je da i pored toga što su blagovremeno dostavljene primjedbe nikada od nadležnih organa Republike Hrvatske nije dobijen zvaničan odgovor, samo je na internet stranici Državnog zavoda za radiološku i nuklearnu bezbjednost Republike Hrvatske objavljen dokument pod nazivom „Odgovori na primjedbe i mišljenja s javnog uvida strateške studije za nacionalni program provedbe strategije zbrinjavanja radioaktivnog otpada iskorištenih izvora i istrošenog nuklearnog goriva“, iz kojeg je vidljivo da nisu uvaženi niti prihvaćeni stavovi i primjedbe institucija koje su dostavile primjedbu u Republiku Hrvatsku, a to su bili: Ministarstvo spoljne trgovine i ekonomskih odnosa BiH, Ministarstvo inostranih poslova BiH, Državna regulatorna agencija za radijacionu i

nuklearnu bezbjednost, Ministarstvo za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju Republike Srpske i grupa autora sa Univerziteta u Tuzli, Univerziteta u Sarajevu i Univerziteta u Bihaću. Podsjetio je i na to da je krajem marta 2016. godine Savjet ministara BiH donio odluku o formiranju radne grupe za praćenje stanja i aktivnosti u vezi sa mogućom izgradnjom odlagališta radioaktivnog otpada na lokaciji Trgovska gora koja je formirana kao operativno tijelo sa osnovnim zadatkom da osigura koordinaciju rada institucija BiH, Republike Srpske, Federacije BiH i Brčko distrikta, kao i lokalnih nivoa vlasti u vezi sa aktivnostima potencijalne izgradnje odlagališta radioaktivnog otpada na lokaciji Trgovska gora. Pored navedenih aktivnosti, ukazao je ostalima i da je Ministarstvo za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju pokrenulo postupak proglašenja zaštite područja rijeke Une u kategoriji park prirode koji se nalazi na krajnjem sjeveropazadnom dijelu Republike Srpske, a da je Odluka o proglašenju Parka prirode „Una“ donesena 2019. godine.

Ministar se osvrnuo i na to što je Predsjedništvo BiH 22. marta 2019. godine jednoglasno usvojilo zaključke u kojima je istaknuta zaštita svih prava koja BiH pripadaju po pravilima i normama međunarodnog prava, te shodno tome, i uvažavajući zaključke i inicijative Zelenog kluba poslanika Parlamentarne skupštine BiH upućena inicijativa Predsjedništvu BiH i Savjetu ministara da se hitno pokrenu aktivnosti na formiranju pravnog ekspertskeg tima, a u cilju stvaranja uslova za sudsku zaštitu ljudskih prava građana u BiH, te da se pozovu institucije u čijoj su nadležnosti identifikovani izvori međunarodnog prava za ovu oblast na intenziviranje aktivnosti usmjerenih ka osporavanju i spriječavanju uspostavljanja odlagališta radioaktivnog i nuklearnog otpada na lokaciji Trgovska gora. Takođe, dao je i podatak da je Odlukom Savjeta ministara BiH, u maju 2020. godine, formirano Koordinaciono tijelo BiH za rješavanje problematike odlaganja radioaktivnog otpada istrošenog nuklearnog goriva na lokaciji Trgovska gora, a to koordinaciono tijelo čine ministri iz Ministarstva spoljne trgovine i ekonomskih odnosa BiH, Ministarstva za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju Republike Srpske i Federalnog ministarstva okoliša i turizma. Nakon toga, naveo je i da su Odlukama Savjeta ministara BiH u oktobru 2020. godine formirani Ekspertski i Pravni tim za praćenje stanja i aktivnosti u vezi sa problematikom odlaganja radioaktivnog otpada na lokaciji Trgovska gora. Istakao je da su Koordinacioni tim, zajedno sa predsjedavajućim Ekspertskeg i Pravnog tima, tražili od Republike Hrvatske da se našim ekspertima omogući da prisustvuju istraživanju na terenu Čerkezovca, Trgovske gore, tim prije što zbog geomorfologije terena i seizmoloških istraživanja koja su na našoj strani rađena u ranijem periodu postoje argumenti da Čerkezovac ne zadovoljava niti jedan geofizički parametar za izgradnju odlagališta radioaktivnog i istrošenog nuklearnog otpada. Ministar je upoznao ostale i s činjenicom da je Ekspertski tim održao niz sastanaka, uključujući i posjetu lokaciji Čerkezovac, ali da bez obzira na dogovor sa tadašnjim ministrom Ćorićem iz Republike Hrvatske nisu dobili dozvolu da zajedno sa ekspertima iz Hrvatske učestvuju u istražnim radovima. Iz tog razloga Ekspertski tim je izradio projekte za geološka, hidrološka i seizmološka istraživanja na teritoriji BiH koji će biti pokazatelji uticaja izgradnje odlagališta i koji će se koristiti u postupku razmatranja studije o procjeni uticaja i učesća BiH kao pogođene strane po ESPO konvenciji i o drugim postupcima koji se budu preduzimali, zaključio je.

Prisutne je ministar informisao, upravo zbog značaja za rješavanje zadataka utvrđenih odlukama o osnivanju ovih timova, da je Vlada Republike Srpske za 2023. godinu u budžetu planirala značajna finansijska sredstva za finansiranje aktivnosti u vezi sa spriječavanjem odlagališta nuklearnog otpada na lokaciji Trgovska gora, te da je premijer Republike Srpske Radovan Višković pozvao Vladu Federacije da se izdvoje

sredstva za ove svrhe. Na sastanku Koordinacionog tima koji je održan krajem februara ove godine i kojem su prisustvovali predstavnici Ekspertskog i Pravnog tima kao i predstavnici svih relevantnih institucija, između ostalog, naglasio je ministar, usaglašen je i Akcioni plan istraživanja u skladu sa projektnim zadatkom Ekspertskog tima prema kojem naša strana planira da uradi dodatna geološka i geofizička istraživanja, istražna bušenja, seizmološka istraživanja, a ovaj akcioni plan je usvojen na sjednici Vlade Republike Srpske održanoj 6. aprila 2023. godine.

Na kraju svog izlaganja ukazao je i na aktivnosti koje su u toku, a koje se odnose na notifikaciju kojom je Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja obavijestilo Ministarstvo spoljnih poslova BiH da je u Republici Hrvatskoj započet postupak određivanja sadržaja studije uticaja na životnu sredinu. Naime, Ministarstvo spoljnih poslova BiH je dopis zaprimilo dana, 28. februara 2023. godine, i od tada je tekao rok za postupanje od 30 dana. Naveo je da je u skladu sa navedenim Ministarstvo za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju Republike Srpske, kao kontakt institucija za sprovođenje ESPO konvencije u ime BiH, u skladu sa svojim obavezama obezbijedilo sve relevantne institucije u Republici Srpskoj, Federaciji BiH i Brčko distriktu, zatim organizacije civilnog društva kao i zainteresovanu najširu javnost tražeći primjedbe i sugestije na zahtjev za određivanje sadržaja i obima studije uticaja na životnu sredinu. Ministarstvo je nakon isteklog roka i prikupljanja svih ovih traženih dokumenata analiziralo dostupnu dokumentaciju, izvršilo detaljnu analizu nedostatka i osvrst Ministarstva zajedno sa pristiglim primjedbama drugih institucija i blagovremeno dostavilo Ministarstvu spoljne trgovine i ekonomskih odnosa BiH i Ekspertskom timu, istakao je ministar. Potom je iznio i podatak da je Ministarstvo spoljne trgovine i ekonomskih odnosa BiH zvanično obavijestilo Ministarstvo da je 28. marta 2023. godine u Republiku Hrvatsku upućen odgovor BiH po pomenutoj notifikaciji čime je BiH dostavila svoj odgovor, odnosno komentare, na zahtjev za određivanje sadržaja i obima studije uticaja na životnu sredinu u ostavljenom roku od 30 dana, te i da je ovo ministarstvo, kao kontakt institucija za ESPO konvenciju o ovim aktivnostima obavijestilo i stalnu misiju BiH u Ženevi. Kao posljednje o ovoj temi ministar Vipotnik je rekao da će Ministarstvo za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju nastaviti pratiti aktivnosti koje se dešavaju u narednom periodu, uključujući i aktivno učešće u postupcima koji će se sprovesti u Republici Hrvatskoj, a sve sa ciljem da se aktiviraju svi pravni i stručni mehanizmi i spriječi izgradnja odlagališta radioaktivnog otpada na Trgovskoj gori.

STAŠA KOŠARAC, ministar spoljne trgovine i ekonomskih odnosa BiH je istakao da je ovo jako dobar model da se na jedan transparentan način i odgovorno razgovara o veoma značajnom problemu za sve ljude kako u Republici Srpskoj tako i u Federaciji BiH, te se zahvalio načelnicima opština s kojima je nekoliko puta razgovarao o ovim pitanjima. Naveo je da su želje u nekom periodu 2019. godine bile da se pokaže i potpuno otvoreno kaže da je do 2019. godine Republika Srpska bila sama u ovoj borbi, te da je Republika Hrvatska na različite načine pokušavala da ignoriše stavove Republike Srpske. Ukazao je da su tadašnji ljudi, koji su se bavili tim pitanjem, dobijali informacije preko veb-stranica i da nije bilo adekvatnog odgovora sa nivoa BiH. Takođe, smatra da, govoreći o Republici Srpskoj i njenim predstavnicima na zajedničkom nivou, postoje ozbiljna snaga, ozbiljna koordinacija, ozbiljni, pametni ljudi, eksperti koji su bili prisutni i na samoj sjednici, i da se na osnovu navedenog mogu dati adekvatni odgovori i onemogućiti Hrvatska u njenoj namjeri da izgradi odlagalište radioaktivnog otpada.

Ministar je predočio prisutnima da je u razgovoru sa tadašnjim ministrom prostornog uređenja, ekologije i građevinarstva u Vladi Republike Srpske uvidio da

postoje ozbiljni problemi koji usporavaju sve aktivnosti, odnosno Republiku Srpsku i njene potrebe u očuvanju životne sredine i zdravlja građana i stvaraju situaciju da nema adekvatne saradnje sa Republikom Hrvatskom, a da je na jednom zajedničkom sastanku dogovoreno koji su to budući modeli. Rekao je i da je procijenjeno da radnu grupu treba transformisati u koordinaciono tijelo u kojem bi trebalo da budu prisutni svi ministri, i da je trajalo oko osam mjeseci od te odluke da se formiraju ekspertski i pravni tim iz razloga što se Biseri Turković, u tom periodu ministru inostranih poslova, nije dopalo neko ime koje je predložila Vlada Federacije, i da se osam mjeseci čekala saglasnost, tada zamjenika predsjedavajućeg Savjeta ministra da se to pitanje tretira, iako je to bio prijedlog Vlade. Naglasio je da su Ekspertski i Pravni tim formirani na prijedlog entitetskih struktura, uključujući predstavnike lokalnih zajednica i civilnog društva.

Nakon toga ministar je upoznao ostale i sa činjenicom da je došlo do zastoja kada je trebalo da se formira Pravni tim jer prijedlog Federacije BiH nije htjela da podrži ministrica inostranih poslova, te je naglasio da su više puta u komunikaciji sa Zelenim klubom rađene različite vrste pritisaka kako bi to bilo uvršteno u dnevni red i kako bi se to zajednički riješilo i krenulo u tom smjeru. Interesovalo ga je, i uputio je pitanje za integrisanu strukturu, naučnike, šta je to što se treba uraditi i koja su to vrsta ispitivanja, paralelno sa onim poslom koji je pokušao sa Republikom Hrvatskom? Ponovio je da su se, na osnovu svih prijedloga koje su vlade entiteta dostavile, sačinili Pravni i Ekspertski tim u takvoj strukturi i da su sastanci koordinacionog tijela redovno održavani. Naglasio je da je značajno i važno pokazati šta kapaciteti u BiH mogu da urade i da postoji adekvatna analiza onoga što se smatra argumentom kako ne bi došlo do izgradnje odlagališta radioaktivnog otpada na Trgovskoj gori. Kada je Pravni tim u pitanju, smatra da se treba definisati određeni okvir kako bi se i imala pravna argumentacija i mehanizmi koji se mogu koristiti s obzirom na to da se veoma često iz neznanja i neiskustva izlazi u javnost sa različitim pravničkim kvalifikacijama da se nešto može ili da nije ili da neće biti urađeno i da se sagledaju realne mogućnosti šta se sve može raditi, da se prati svaki korak.

Posebno je želio istaći zajednički stav da Ministarstvo inostranih poslova, govoreći o prošlom mandatu, nije aktivno te da je upozoravano na tu vrstu anemičnog odnosa navedenog ministarstva. Ministar je upoznao prisutne da je ovoj strukturi, zahvaljujući sprovedenoj raspravi, a u želji da se ubrzaju sve aktivnosti u vezi sa dostavljanjem adekvatne dokumentacije sa diplomatskim konzularnim mrežama, predloženo na prošloj sjednici Savjeta ministara da se proširi koordinaciono tijelo i da predstavnik Ministarstva inostranih poslova bude član koordinacionog tijela, što je i urađeno. Iako svjestan postojanja sumnje naglasio je da koordinaciono tijelo funkcioniše na principu svakodnevnih aktivnosti i koordinacije aktivnosti, bilo koja vrsta informacije koja treba da dođe do koordinacionog tijela bude ka njemu i upućena, a u roku od par minuta sve aktivnosti prosljeđene Pravnom i Ekspertskom timu. Istakao je da je to nulti prioritet i da u Kabinetu ministra spoljne trgovine i ekonomskih odnosa postoji čovjek koji je zadužen samo i isključivo za Trgovsku goru.

Osvrćući se na period od 2019. do 2020. godine kazao je da su na temelju stavova, tada predsjedavajućeg Predsjedništva i srpskog člana Predsjedništva, dobijeni značajno dobri inputi, odluke, odnosno zaključci Predsjedništva, gdje se tražilo, na prijedlog predsjednika Dodika, da sve institucije budu uključene u ovaj proces i da definitivno i jesu sve. Na nekoliko operativnih radnih sastanaka u Zvorniku razgovaralo se kako i na koji način da se uključe Geološki zavod, Zavod za javno zdravstvo. Još jednom je istakao da su sve institucije Republike Srpske uključene.

U nastavku izlaganja ministar je naveo, ne želeći nikakvu političku kvalifikaciju, da je svaki zahtjev koji su uputili prema institucijama Republike Srpske bio implementiran.

Zahtjeve nije upućivao ministar spoljne trgovine, nego Ekspertski i Pravni tim. Iznio je prisutnima i podatak o obezbjeđenim finansijskim sredstvima koja iznose oko milion maraka u budžetu Republike Srpske i istakao uspjeh, s obzirom na nezadovoljstvo aktima dobijenim od Republike Hrvatske jer nije adekvatno navedena ta vrsta prekograničnog uticaja, da je u kratkom vremenskom periodu obezbjeđeno da Vlada Republike Srpske, na prijedlog i koncept Ekspertskog tima, uključujući sve institucije Republike Srpske u tom procesu, usvoji akcioni plan istraživanja i da Republika Srpska može da izađe na tu vrstu aktivnosti i istraživanja na teritoriji Republike Srpske. Rekao je da je ambicija bila da sredstva iz budžeta Republike Srpske kontrolišu institucije Republike Srpske i da će taj proces po stavovima Ekspertskog tima Republiku Srpsku koštati, po njegovim saznanjima, za tri godine 3,8 miliona jer je Republika Srpska već odvojila trećinu sredstava kako bi eksperti mogli nastaviti sa radom. Takođe, ne može uticati na to da li će doći do promjene cijena, ali ministar Vipotnik može dati nalog da se implementira akcioni plan i da ta ekipa ide na teren.

Dodao je i je da je zajednički nivo obezbjedio 500.000 maraka u prošloj, odnosno ovoj godini, i u tom kontekstu će se isključivo koristiti sredstva za naknadu Pravnom i Ekspertskom timu za one koji nisu angažovani u institucijama, ali isto tako izdvojiće se dodatna sredstva i već je zagovarano da se jedan dio sredstava rezerviše ukoliko se budu trebala obezbijediti finansijska sredstva za angažman nekih međunarodnih dodatnih eksperata kako sa aspekta struke ekspertske, istraživačke, tako i sa aspekta pravnih zastupanja.

Ministar se osvrnuo i na posljednju u nizu aktivnosti koje su zajednički realizovane, a to je odgovor na notifikaciju Hrvatske u postupku određivanja sadržaja studije i uticaja na životnu sredinu. Odgovor su sačinili članovi Pravnog i Ekspertskog tima uz potpunu saradnju institucija Republike Srpske i Federacije BiH, u saradnji sa nevladinim sektorom, prvenstveno fokusirajući se na konkretan primjer kojim Hrvatska krši odredbe ESPO konvencije, zajedničke konvencije o bezbjednosti i zbrinjavanju istrošenog goriva i radioaktivnog otpada.

Naglasio je da je Ministarstvo svoj dio posla uradilo na temelju svih analiza, svih aktivnosti koje su sprovodili članovi Ekspertskog i Pravnog tima i da je ta informacija u roku dostavljena Hrvatskoj. Ministarstvo na nivou Republike Srpske je dostavilo Sekretarijatu ESPO konvencije i on smatra da ovim posao nije završen. Potom je prokomentarisao i nedavnu posjetu premijera Slovenije BiH gdje se otvoreno razgovaralo, a s obzirom na prisutnost pominjanja alternativnog rješenja, o stavu Slovenije koja smatra da Trgovska gora nije adekvatno rješenje i da je Slovenija spremna da zajednički radi. S obzirom na navedeno, dao je i informaciju o zahtjevu za sastanak da jedna delegacija BiH ode u Sloveniju u njihova nadležna tijela i da se o tome razgovara, i uputio i poziv da Odbor kandiduje osobu koja će, takođe, zajedno sa ovim timom otići u Sloveniju, i o zadatku pravnom timu da upozna Sekretarijat ESPO konvencije i da od traži sastanak u Sekretarijatu ESPO konvencije da se i to pitanje tretira na takav način da se iskažu stavovi.

Podsjetio je i na sastanak u Briselu 2020. godine sa direktorom Glavne uprave Evropske komisije za energetiku kada je razgovarao o ovom pitanju, te da se redovno razgovara i sa predstavnicima evropske delegacije, ali da nije optimističan da oni u potpunosti žele da artikulišu i da razumiju ovo o čemu se govori i misli da bježe od ovoga pitanja. Stava je da je to dovoljno argumenata da se ovdje nastavi o tome i dalje pričati jer je on za očuvanje bilateralnih i dobrih odnosa sa Hrvatskom, ali takođe neće se dozvoliti da očuvanje takvih dobrih odnosa šteti zdravlju naših ljudi i uništavanju naše životne sredine. Ministar je rekao da može i direktnije i u nekoj drugoj prilici razgovarati sa predstavnicima Hrvatske, ali je posebno članove Odbora informisao, da su upravo članovi

Ekspertskog i Pravnog tima bili potpuno mobilisani, potpuno posvećeni poslu i bili potpuno na visini zadatka da se na adekvatan način prikupi sve navedeno. Na kraju je naglasio da na političkom nivou ova pitanja treba tretirati kroz ove susrete i da ne treba građane zbunjivati često različitim izjavama. U svemu je vidio priliku, pozvao ministra i sve ostale, da se ode i u Novi Grad i u neke druge opštine gdje se već nekoliko puta odlazilo, i da se razgovara, ali da se ne odustaje u svemu tome.

Pohvalio je i ozbiljan aktivizam nevladinog sektora koji je u svakodnevnom kontaktu sa ljudima u Ministarstvu spoljne trgovine, u Ministarstvu prostornog uređenja i građevinarstva i utiska je da tu nema apsolutno nikakvih disonantnih tonova nego samo saradnja i unapređenje zajedničkih obaveza u ovom smislu.

Uputio je i apel predsjedavajućem Pravnog i Ekspertskog tima da se na poziv institucija Republike Srpske daju adekvatni odgovori i još jednom iskazao zadovoljstvo formatom i modelom sastanka, te želju da se i dalje koristi.

NEMANJA GALIĆ, član Pravnog tima je ukratko prikazao aktivnosti Tima u proteklom periodu, u vezi sa predmetnom problematikom. Naveo je da je Pravni tim formiran krajem 2020. godine i da je njegov prvenstveni zadatak bio sastavljanje strategije zaštite pravnih interesa BiH u vezi sa planiranim skladištem radioaktivnog otpada na Trgovskoj gori. Prva aktivnost, nakon prve sjednice Pravnog tima, bila je prikupljanje svih relevantnih činjenica i sve relevantne dokumentacije o ovom pitanju koja je nastala prethodnih godina.

Na samom početku izlaganja podsjetio je prisutne da je Republika Hrvatska još 1999. godine prvi put odredila Trgovsku goru kao preferentnu lokaciju za izgradnju ovog skladišta, a da se nakon toga, sa manjim ili većim intenzitetom, to spominjalo u hrvatskoj javnosti, i da su oni preduzimali različite aktivnosti što je u prethodnih sedam-osam godina posebno intenzivirano. Istakao je i da je bio vrlo kompleksan zadatak prvo prikupiti svu dokumentaciju jer bez odgovarajućeg činjeničnog stanja Pravni tim nije mogao odrediti šta su najbolje procesne mogućnosti i koje aktivnosti zapravo treba predložiti. U toku tog procesa Pravni tim je bio u konstantnoj koordinaciji sa Ministarstvom spoljne trgovine i ekonomskih odnosa BiH, sa resornim ministarstvom i sa koordinacionim tijelom, završavao je neki dio te strategije i kako se završavao previd činjeničnog stanja, izvještaj o procesnim mogućnostima BiH, tako je i dostavljano nadležnim osobama u Ministarstvu i koordinacionom tijelu. Rekao je i da je praćen i razvoj situacije, pošto stanje nije stajalo u mjestu i da je i hrvatska strana preduzimala neke aktivnosti u tom periodu, naša strana je takođe reagovala, i da su već bile započete i neke razmjene određenih informacija između ekspertskih timova dvije države. Zaključio je da je Pravni tim sve to pratio i dopunjavao i kako se to razvijalo dopunjavao je našu strategiju.

Galić je predočio kako je sredinom prošle godine Pravni tim usvojio konačnu verziju strategije u kojoj su na jedan sveobuhvatan način prvo predstavljena upravo ta činjenična stanja i sva dokumentacija koja je pregledana, i predstavljene su aktivnosti koje je naša država preduzela prethodnih godina. Detaljno su analizirane sve međunarodne obaveze Republike Hrvatske u vezi sa ovom problematikom i zapravo kršenje njihovih međunarodnih obaveza koje su utvrđene, a koje su bila brojne u prethodnom periodu. Smatra da je prvenstvena zamjerka u postupanju Republike Hrvatske bila upravo njena netransparentnost, negiranje aktivnosti o ovom pitanju i takođe, negiranje da je Čerkezovac konačna lokacija za ovo odlagalište, i da su time i u međunarodnim institucijama pokušavali da odlažu svoje međunarodne obaveze i da kažu kako su zapravo sve reakcije BiH u prethodnih nekoliko godina preuranjene zato što „nisu započeli“ nikakve aktivnosti na izgradnji, niti su izabrali zapravo konačnu lokaciju, što efektivno

nije bio slučaj jer se iz njihovih aktivnosti može vidjeti da oni ne razmatraju nijednu drugu lokaciju, zapravo nijednu drugu alternativu, osim Čerkezovca. Takođe je rekao da je Strategija na jedan sveobuhvatan način predstavila i procesne mogućnosti BiH, te da se u javnosti nerijetko pojavljuju određene pogrešne kvalifikacije, pa ponekad i neke neozbiljne izjave o pitanju toga šta zapravo BiH može da preduzme, kakve tužbe može da podnese i kakve postupke može da podnese, što su vrlo često bile nerealne procjene.

Potom je ukazao na činjenicu da je Pravni tim predstavio šta se može uraditi i šta predlaže da se uradi. Prvenstveni dokument pod kojim se ova faza sad nalazi jeste ESPO konvencija i postupci pod ESPO konvencijom. Dalje je naveo kako je od Republike Hrvatske prethodnih godina zatraženo da uputi notifikaciju po ESPO konvenciji, a da su oni to odbijali uraditi. Posljednji put kada je to učinjeno, krajem 2021. godine, resorno ministarstvo iz Republike Srpske je uputilo zahtjev Republici Hrvatskoj, na šta je hrvatska strana, početkom 2022. godine, odgovorila kako je to preuranjen zahtjev i kako zapravo ništa još uvijek nije pokrenuto i kako studija još uvijek niti je započeta niti se izrađuje.

Iznio je i informaciju da je sredinom prošle godine Pravni tim završio strategiju i dao svoje prijedloge daljih aktivnosti i da je zvanična notifikacija po ESPO konvenciji konačno upućena 28. februara 2023. godine, čime je započet proces konsultacija između pogođene strane i strane porijekla. Ministarstvo spoljne trgovine i ekonomskih odnosa je odmah uputilo dopis da BiH planira učestvovati u procesu ocjene studije uticaja na životnu sredinu. Potom je naglasio da ova notifikacija hrvatske strane jeste notifikacija u kojoj se obavještava o planiranom sadržaju studije uticaja, dakle, izrada studije uticaja još uvijek nije započeta i zaključio kako je ovo jedan prethodni korak gdje se oni konsultuju sa BiH oko toga šta će biti sadržaj same studije uticaja.

U svom izlaganju Nemanja Galić je dao osvrt i na to da je nakon notifikacije i sadržaja koji su oni poslali, a na koji su ostavili rok od 30 dana za izjašnjenje, BiH zatražila produženje tog roka i to iz više razloga. Prije svega, Republika Hrvatska je poslala sadržaj koji obuhvata nekih 150 stranica i koji sadrži vrlo kompleksna pitanja iz različitih naučnih i stručnih oblasti i zahtjeva učešće velikog broja različitih subjekata. Kazao je da je u BiH postojala velika zainteresovanost od strane različitih aktera, ne samo državnih, entitetskih, lokalnih nego i nevladinog sektora i većeg broja nevladinih organizacija koje se bave zaštitom životne sredine i koji su, takođe, htjeli da daju svoj doprinos prilikom davanja primjedaba na sam sadržaj. Međutim, očekujući da Hrvatska možda neće postupiti u dobroj vjeri i da neće možda produžiti taj rok istakao je da su timovi intenzivno radili, prvenstveno Ekspertski tim, koji je uložio izuzetan napor na prikupljanju svih stručnih primjedaba i stručnih komentara na sam sadržaj. S pravne tačke gledišta, Pravni tim je utvrdio niz procesnih propusta Hrvatske koje je, takođe, u zadatom roku Tim adekvatno obrazložio, a to je prvenstveno neblagovremenost njihovog postupanja, pošto su oni ranije trebali da daju upute i da daju određene informacije i da su ovaj proces konsultacija trebali i ranije zaapočeti. Skrenuta je pažnja na nedostatak samog sadržaja notifikacije, te na nedostatke samog sadržaja planirane studije. Podijelio je i podatak da je u tom dopisu zatraženo i formiranje zajedničkog tima sa Republikom Hrvatskom, a koji bi bio zadužen upravo za koordinaciju tih aktivnosti, za razmjenu informacija, za lakši protok informacija u narednom periodu prilikom izrade studije uticaja na životnu sredinu i da je zatražena i određena dodatna dokumentacija koja je nedostajala i koja je bila neophodna, prvenstveno Ekspertskom timu, za formiranje svojih primjedaba.

Jedan od najozbiljnijih propusta Republike Hrvatske, po njegovom mišljenju, jeste to što oni u skladu sa ESPO konvencijom nisu odredili adekvatne alternative o ovom planiranom skladištu i kako je to jedna izuzetno ozbiljna primjedba zato što lokacijske alternative ne postoje u sadržini i na to je skrenuta pažnja. Takođe, to vrlo jasno krši prilog

2 ESPO konvencije koji predviđa da upravo u studiji uticaja moraju postojati alternative, kako lokacijske tako i tehnološke, a to hrvatska strana nije na adekvatan način, zapravo nije uopšte, obradila.

Izložio je da postoji i jasan nedostatak analize prekograničnih uticaja, da u samom sadržaju nisu analizirali nikakve prekogranične uticaje već se navodi kako će oni naknadno to analizirati, što Pravni tim smatra neadekvatnim jer je to trebalo biti urađeno u Strateškoj studiji uticaja koja je izrađena prije nekoliko godina kada im je na to ukazana pažnja, a to su neki od najkrupnijih propusta.

Nakon tog podnesenog odgovora pokazalo se da Hrvatska nije odgovorila na zahtjev za produženje roka, što niti je u skladu sa načelom dobre vjere niti u skladu sa načelima ESPO konvencije, dobrosusjedstva i uopšte opštih načela međunarodnog prava, naglasio je. Pokazalo se nakon samo nekoliko dana da je bilo potpuno opravdano to što je tražen dodatni rok, jer su određeni subjekti nakon isteka roka počeli da dostavljaju svoje primjedbe upravo ističući kako nije bio adekvatan rok za dostavljanje primjedaba BiH. Najavio je da je u daljem planu skupljanje svih dodatnih primjedaba i rekao da će se za to sačekati određen period da se vidi kakve će još pristići i u skorijem periodu dostaviti Republici Hrvatskoj jer stav je da oni svakako imaju obavezu da i to uzmu u obzir.

Nemanja Galić je zaključio da postoji dobar prostor za dogovor, da postoji dobar prostor za dogovor sa Republikom Slovenijom zato što načelo „nuklearnog prava“, koje je unijeto i u zajedničku konvenciju o zbrinjavanju sigurnosnog spremanja radioaktivnog otpada, jeste da se radioaktivni otpad treba skladištiti na lokaciji na kojoj je i nastao, a to je upravo Slovenija. Činjenica je da je Slovenija iskazala spremnost da postupi u skladu sa tim načelom, a po svemu sudeći jedina koja nije spremna na to jeste Republika Hrvatska koja je pregovarala sa njom do prije par godina. U razgovoru sa hrvatskom delegacijom prošle godine na jednom sastanku u Međunarodnoj agenciji za atomsku energiju, hrvatska strana je zapravo navela kako su ti pregovori 2019. godine propali iz nekog banalnog razloga, kako nije bilo, zapravo, nekog velikog razloga zbog kojeg su oni propali, ali su i dalje, navodno, otvoreni za taj dogovor. Na samom kraju je dodao da bi taj dogovor ispoštovao i neka opšta načela međunarodnog prava, pravo nuklearne sigurnosti i da na njemu treba insistirati pred međunarodnim organizacijama u daljem toku i da će se to svakako činiti u koordinaciji sa nadležnim organima BiH.

Pravni tim je u potpunosti aktiviran posebno jer su mu sada proširene i nadležnosti, od prije nekih mjesec-dva, te je apsolutno angažovan na ovom pitanju i prati situaciju pravovremeno tako da će skladu sa usvojenom strategijom od prošle godine i preduzimati dalje aktivnosti, ukazao je prisutnima..

EMIR DIZDAREVIĆ, predsjedavajući Ekspertskog tima, na samom početku iznio je neke informacije u vezi sa radioaktivnim otpadom. Prije svega da nastaje u nuklearnoj elektrani, medicini, industriji nauke, odnosno nauci, što znači da Republika Hrvatska ima radioaktivni otpad koji je nastao u nauci i medicini, te da se nalazi na dvije lokacije u Zagrebu, a to su Institut „Ruđer Bošković“ i Institut za medicinska istraživanja. Riječ je o tzv. institucionalnom radioaktivnom otpadu o kojem se svaka država treba pobrinuti i zbrinuti ga na adekvatan način.

Ukazao je da BiH, takođe, ima institucionalno radioaktivni otpad, potrošene izvore iz industrije, uglavnom teške metaluške industrije, koji stoje kao potrošeni izvori na lokacijama najčešće uz rudnike, željezare, aluminijsku industriju, ali u izuzetno malim količinama i koji se svrstavaju u „kategoriju pet“ koja je najmanje opasna. Naglasio je da

se ne stvara novi otpad, da je to istorijski otpad, zato što se sve što se uveze za tehnološke procese i u medicini vraća proizvođaču.

U nastavku izlaganja spomenuo je radioaktivni otpad koji nastaje u nuklearnim objektima i Nuklearnu elektranu „Krško“, zajednička investicija 50% Republike Slovenije i Hrvatske, te da je 1983. godine krenula prva reakcija. Naveo je da u ovom momentu na mreži 697 megavata ima obavezu da zbrine radioaktivni otpad koji nastaje, a zbrinjava ga tako što u svom radu odvaja sredstva da se to uradi. Upoznao je prisutne sa činjenicom da se danas ne može izgraditi jedan objekat ako nemate od nastanka radioaktivnog otpada do njegovog odlagališta sve isplanirano, propisano kako će se finansirati i u kojoj godini će biti koja aktivnost i da jedini nuklearni objekat, Nuklearna elektrana „Krško“ u bivšoj Jugoslaviji, nije sve obezbijedila da krene s radom, tako da je ovom trenutku situaciju takva da nije riješeno gdje će biti zbrinut radioaktivni otpad koji nastaje u Sloveniji.

Naveo je i da se treba razlikovati skladištenje od odlaganja, naime, odlaganje je trajno i nema više izvlačenja, a skladištenje je privremeno i može se pomjerati.

Rekao je g. Dizdarević i da će 50% nastalog radioaktivnog otpada niske i srednje aktivnosti u radu od 1983. do 2023. godine Republika Slovenija zbrinuti na Vrbini, sa tim da je davala Republici Hrvatskoj mogućnost da se izgrade dva silosa na Vrbini, jedan Republike Hrvatske, a drugi Republike Slovenije.

Istakao je i to da u prvoj aktivnosti, kada se radilo o traženju lokacije, Republika Slovenija nije zadovoljila transparentnost, a transparentnost po Evropskoj direktivi 2011/70 član 10 nije da se informiše zainteresovana strana, već da bude aktivno uključena potencijano ugrožena zainteresovana strana. Dakle, Slovenija to nije uradila u prvom navratu i ponovila je proces od samog početka, da bi dogovorila s opštinom Krško. Dodao je da je bila raspoložena i opština Brežice sa lokacijom uz godišnju naknadu od pet miliona evra u narednih 60 godina za nisku i srednju radioaktivnost da se zbrine u opštini Krško i tražila od Republike Hrvatske da oni plate svoj dio i u drugom silosu da ostane ono što je hrvatski dio iz Nuklearne elektrane „Krško“, a ona nije pristala na to. Napomenuo je i kako su uvijek govorili da imaju institucionalni otpad i da ga preuzme Republika Slovenija, međutim odgovoreno je da to nije moguće i da mogu primiti ono što je nastalo u „Krškom“.

Predočio je činjenicu da je u ovom momentu Republika Slovenija naknadu po jednom megavat satu digla sa tri na dvanaest evra, a Hrvatska, vjerovatno, iz svog fonda nije željela finansirati dio u Sloveniji i odlučila se za lokaciju Čerkezovac, te nije aktivno uključila zainteresovane strane.

Dao je osvrt i na članove 11 i 12, gdje su po Evropskoj direktivi morali uraditi program koji je trebalo 2015. godine poslati u Brisel, a koji je tek u novembru 2018. godine Vlada Republike Hrvatske usvojila i u kojem tačno stoji da je jedina lokacija za zbrinjavanje radioaktivnog otpada niske i srednje aktivnosti Čerkezovac, Trgovska gora, a nigdje se ne spominje da je to uz park prirode, da je tu jako blizu natura 2000 i jedan krajolik koji nije za takvu vrstu objekta.

Spomenuo je i da su od 2015. godine zvanični predstavnici BiH prisustvovali svemu što se dešavalo u Međunarodnoj agenciji za atomsku energiju, svakoj generalnoj konferenciji koja se održava u septembru, protivili se i održavali sastanke sa direktorom Međunarodne agencije za atomsku energiju i njegovim pomoćnicima, odnosno zamjenicima direktora, ali Republika Hrvatska idalje ne odustaje od ove lokacije.

Takođe i g. Dizdarević se dotakao sadržaja strateške studije, i činjenice da su upoznavali druge, slali primjedbe, ali i da odgovori nikada zvanično nisu došli.

Prisutne je pobliže upoznao sa sadržajem studije, ekspertskim timom, radovima podijeljenim u grupe. U grupi radova jedan sa relevantnim profesorima, su radovi

geološki, hidrogeološki, seizmološki, seizmotektonski koja je uradila program po kojem bi trebalo odraditi radove na lokaciji sa strane BiH. Nastoji se da uz studiju uticaja na okolinu uđu i naši rezultati. Druga grupa je grupa monitoring nultog stanja radioaktivnosti, gdje predstavnica Instituta za javno zdravstvo, članica Ekspertskog tima, treba da uradi nultimonitoring, da postoje nulti podaci, ako naprave taj objekat da se zna kakva je bila situacija u nultnom stanju. On smatra da i te aktivnosti imaju sadržaj programa, prijedlog programa i da treba ojačati ove institucije kadrovski i tehnički da se uradi i taj drugi dio. Potom je informisao ostale da u ovom momentu postoje dva entitetska zavoda koja imaju odsjeke seizmologije i da se radi na tome da se obezbijede sopstveni seizmološki podaci. U trećoj grupi su, takođe, domaći profesori, klimatske promjene su tu isto jako bitne i inostrani eksperti, naveo je. Taj treći dio je studija uticaja na okolinu i sadržaj je veoma površan. Parafrazirao je inostrane eksperte koji smatraju da s obzirom na to da su spremnici betonski, a po projektu koji se zove Idejni projekat izgradnje skladišta radioaktivnog otpada niske i srednje radioaktivnosti koji će doći iz Krškog, zapakovaće se u trećoj zemlji u betonske spremnike, svaki 15 tona, biće ih oko 2.450, možda i manje, i takav je da se spremnik stavlja do spremnika, a nema prostora za aktivnu kontrolu da li dolazi vremenom u tih 300 godina curenja, i to izgleda kao odlagalište, da to skladište ne misle nikada pomjerati, ono što dovezu tu, odnosno, namjeravaju da taj objekat zatrpaju da bude odlagalište. Smatra da je tu i najveća bojazan, jer ako dovezu jednom na Trgovsku goru to će ostati odlagalište niske i srednje radioaktivnosti radioaktivnog otpada iz Nuklearne elektrane „Krško“, koji je nastao u radu od 1983. do 2023. godine, koji će nastati u radu od 2023. do 2043. jer je produžen rad i najveća količina te niske i srednje radioaktivnosti koja će nastati razgradnjom tog objekta.

Na kraju je napomenuo ono što je najopasnije, a to je visoka aktivnost potrošnog goriva. Naime, pojasnio je kako postoje gorivi lanci, oko 128, svakih 18 mjeseci 55 gorivih lanaca od uranijuma se potroši i treba ih izvući iz reaktora, odnosno radi se 32 dana remont, nekada od 35 do 40 i tad stoji nuklearna elektrana, a po 2.000 ljudi uđe tada. Stoji u vodi znači, hladi i godinama stoji u vodi. Istakao je i da zajedno rade objekte za suho skladištenje potrošnog goriva koje su u septembru posjetili i predstavnici Ekspertskog tima i ovaj BiH tako da će iz te faze vode prebaciti na suhu fazu, a to rade zajedno 50% Republika Hrvatska i Republika Slovenija objekat, i to će biti do 2100. godine. Tako da je iznio i zaključak što se tiče potrošnog goriva, a to je da postoji rješenje, ali ne trajno i da smatra da Evropska unija treba i nas tretirati kao evropske članice jer, naveo je primjer za kraj, da Austrija krene praviti ovakav objekat na granici bez eventualno mađarskog pristajanja i njihove lokalne zajednice, ne bi tako lagano išlo.

U raspravi koja je uslijedila, učestvovali su: Vitomir Popović, Želimir Nešković, Neđo Đurić, Mario Crnković, Edin Delić, Milanko Mihajlića, Miroslav Drljača i Jasmin Emrić.

VITOMIR POPOVIĆ, zamjenik predsjedavajućeg Pravnog tima na početku se zahvalio svima i skrenuo pažnju na nekoliko stvari u vezi sa ovom temom.

Upoznao je prisutne sa radom Pravnog tima koji radi ovaj posao nešto više od godinu dana, dakle od kraja 2021. godine, da je održao desetine sjednica, da je imao odličnu podršku Ministarstva spoljne trgovine i ekonomskih odnosa, te da su sjednice održavane u Novom Gradu, a nakon kojih se došlo do Strategije pravnog tima od nekih stotinjak stranica teksta. Rekao je da je Strategija objavljena i na veb-sajtu gdje su precizno navedene aktivnosti koje bi pojedini nadležni organi, bilo sa nivoa institucija BiH ili Republike Srpske, odnosno Federacije BiH budući da je i ona obuhvaćena ovim

problemima, trebalo da preduzimaju u narednom periodu i da su već sprovedene određene aktivnosti poslije stupanja na snagu ove strategije, a zavisno od toga kako će se odvijati ovi odnosi u narednom periodu i ona će biti dopunjavana.

Smatra, takođe, da je pitanje Trgovske gore jedno od najvažnijih pitanja poslije završetka rata na ovim prostorima. Predočio je ozbiljnost situacije govoreći o blizini Trgovske gore, mjestima koja bi bila zahvaćena, o oko 650.000 stanovnika koje bi pogodilo potencijalno curenje nuklearnog otpada, o posljedicama ako bi prilikom transporta koji nije regulisan, a trebao bi da bude kroz aktivnosti Republike Hrvatske, došlo do toga.

U daljem izlaganju naglasio je da se na određen način trebala izoštriti odgovornost institucija koje su zato neposredno odgovorne. Podsjetio je da je Hrvatska trebala da uključi predstavnike tima BiH i inkorporiše ga u tim Hrvatske, i da su paralelno sprovodili aktivnosti u cilju obavještavanja javnosti u Zagrebu, organizovali određene skupove za koje se tek kasnije saznalo, što samo pokazuje da će se oni teško opredijeliti za saradnju u tako ozbiljnim i skupim istraživanjima. Ponovo je spomenuo teren oko Novog Grada, ali i da bi podjednako, u slučaju da dođe do određenih problema, bili dovedeni u pitnje i Bihać i Cazin i Bužim i Kladuša i Krupa i kompletan taj dio.

Prokomentarisao je i da Vlada jeste donosila odluke, ali i da se sve završilo samo na odlukama, te da ga je obradovala činjenica da je ministar Košarac rekao da postoji novac i da se čeka.

Pohvalio je neke od kolega za trud i zalaganje i istakao da pitanja treba da se izoštre i postave na mjesto gdje treba da se nalaze zbog ozbiljnosti situacije, pozvao je sve da se uključe, da se radi onoliko koliko se može, jer je hrvatska strana u stalnom djelovanju i trebaju svi biti na oprezu i spremni na različita dešavanja.

Potom se g. Popović osvrnuo na neke od mogućih pristupa u rješavanju ovakvih problema. Naime, Međunarodni sud pravde ovdje nema nadležnosti, a za podnošenje tužbe protiv Hrvatske nema instrumentarija, mehanizma. Dodao je i da jeste izvršena ratifikacija ESPO konvencije, ali i onog dijela koji govori o rješavanju sporova. Dok god se ne izvrši notifikacija i tog dijela konvencije nemate nadležnost da rješavate spor pred Međunarodnim sudom pravde, istakao je.

U nastavku je upoznao ostale i da nije moguće riješiti spor pred Međunarodnom arbitražom zato što se traži saglasnost druge strane. Ukazao je i na to da, teoretski, tužba može biti podnesena pred neku arbitražu i da se tužena strana upusti u raspravu i da se dođe do nadležnosti, ali da su ovo veliki sporovi da bi neko dozvolio takav luksuz.

Predočio je i to da jedino što je moguće bilo jeste da se ide pred Međunarodni sud za ljudska prava u Strazburu jer se ovdje radi o povredi člana 1 protokola 1 Evropske konvencije koja je ratifikovana od strane BiH i koja se kao takva primjenjuje i ovdje i u svim zemljama članicama Savjeta Evrope. Naveo je i to da postoji povreda tog člana 1, ali su zato onda tražili da se neke nevladine ili vladine organizacije i institucije osposobe i pripremaju građane za podnošenje ovih apelacija i ovih tužbi Međunarodnom sudu i da se Sud zatrpava sa 15–20.000 tih tužbi i da na određen način naprave problem.

Zaključio je na kraju da posljednja mogućnost jeste da se ide kroz teoriju odvrćanja i najavi izgradnja takvog otpada iznad Dubrovnika ili na nekom drugom mjestu jer po njegovom mišljenju nije Hrvatska sama i Njemačka će da odloži dosta otpada i smatra da dok se takve stvari ne budu jasno najavile i jasno stavile do znanja i ne digle na veći nivo, oni će nastaviti da grade i oni će to da izgrade.

ŽELIMIR NEŠKOVIĆ, delegat u Domu naroda Parlamentarne skupštine BiH i član Zelenog kluba, pozdravio je sve i zahvalio se Odboru za zaštitu životne sredine u Narodnoj

skupštini Republike Srpske jer je na tematsku sjednicu o aktivnostima i namjerama, odnosno aktivnostima institucija Republike Srpske i BiH po pitanju namjere Republike Hrvatske o lokaciji Trgovske gore za mjesto odlagališta nuklearnog i radioaktivnog otpada na samoj granici sa Republikom Srpskom i BiH, pozvala i predstavnike Zelenog kluba, jednog neformalnog tijela u okviru Parlamenta BiH koji okuplja ne samo parlamentarne iz Narodne skupštine Republike Srpske nego iz Skupštine Brčko distrikta BiH, Skupštine Federacije BiH i naravno Parlamenta BiH.

Dao je na uvid podatak da je delegaciju činilo njih petoro, a među njima i predstavnik Sekretarijata Zelenog kluba.

Potom je upoznao prisutne sa nastankom i radom Zelenog kluba, rekavši da je on nastao 2017. godine, te da je jedna od njegovih značajnijih aktivnosti, uprkos brojnim problemima koji se tiču energetske efikasnosti i zaštite životne sredine, bila konferencija međunarodnog tipa koja se desila 2019. godine u martu u prostorijama Parlamenta BiH, a koja je okupila ne samo predstavnike brojnih institucija Republike Srpske, Federacije BiH i zajedničkih institucija BiH, nego je na njoj prisustvovalo i nekoliko predstavnika lokalnih vlasti iz Republike Hrvatske, prije svega istakavši grad Petrinju i opštinu Dvor koji su se već tada javno negativno izjasnili o namjeri Republike Hrvatske za mjesto odlaganja radioaktivnog otpada na lokaciji Trgovska gora.

Naglasio je da je od svog osnivanja Zeleni klub ukazivao javnosti i ulagao velike napore da javnost shvati značaj problema mjesta odlaganja radioaktivnog otpada neposredno uz granicu, odnosno u blizini nacionalnog parka i na samo nekoliko stotina metara od naseljenog mjesta, a takođe je intenzivno radio na tome da sve institucije u BiH iskoriste svoje pune kapacitete na rješavanju ovog problema.

Takođe, istakao je da je Klub i pored brojnih razlika u političkom djelovanju i nekim drugim razlikama među njegovim članovima imao zajednički stav kada je riječ o Trgovskoj gori, odnosno o pitanju odlaganja nuklearnog otpada jer se radi o jednom usaglašavanju o zajedničkom interesu svih građana u BiH.

Na samom kraju, i kao veoma važno za Zeleni klub, naveo je stav da ako ove bilateralne aktivnosti ne budu dale odgovarajuće rezultate u interesu i Republike Srpske i Federacije BiH pa tako i zajedničkih institucija BiH njihov prijedlog je da se prijeđe na način djelovanja uz korišćenje međunarodnih mehanizama.

Najavio je i da će u ime Zelenog kluba govoriti i g. Jasmin Emrić, poslanik u Predstavničkom domu Parlamenta BiH.

NEĐO ĐURIĆ, član Ekspertskog tima smatra da postoje Pravni i Ekspertski tim koji će riješiti sva stručna pitanja, a da je ovo pitanje čisto političko, da ga političari trebaju riješiti, i s obzirom na to da je Narodna skupština politički organ, Odbor Narodne skupštine Republike Srpske treba sa sastanka da prenese zaključke na sjednicu Narodne skupštine pa sve do Parlamentarne skupštine BiH. Ponovio je kako su to politička pitanja, a da su pravni i ekspertski timovi servisi koji će pomoći oko nekih pitanja, jer zalud sav rad ukoliko se pitanje ne riješi politički.

Zatim je istakao kako je ovo problem budućih generacija i kako nema značajnijeg problema trenutno u BiH i pitanja od ovog pitanja, te ako ono bude prepoznato onako kako treba onda će se vrlo lako naći rješenje. On ga je nazvao „agresijom jedne države na drugu državu nekonvencionalnim oružjem“. Pozvao je sve da se bolje upute i ozbiljnije pristupe ovoj problematici, da vide koja je projekcija nuklearnog otpada za Evropu na ovim prostorima, a samim tim i kuda idu trase transporta radioaktivnog otpada, negdje gdje je 50-ih, 60-ih i dalje je u svim kombinacijama Trgovska gora, da ne ostavljaju ove probleme novim generacijama. Naglasio je da se traži jasna uloga političkog establišmenta

na nivou BiH, da se maksimalno uključi u ovo, a da će Pravni i Ekspertski tim pružiti svu maksimalnu podršku na tom putu.

Osvrnuo se i na podatak da područje koje se nalazi gore je područje buduće sa lošim geografskim porijeklom, kao i to da je danas područje uvesti u područje sa dobrim geografskim porijeklom lako, teško, trebaju mnogi standardi, a lako prelazi u loše geografsko porijeklo. Prve oznake koje budu, a moraju se postaviti radioaktivne oznake, vraćaju područje niže.

Istakao je kako Hrvatska nije tretirala područje BiH koje obuhvata dvije trećine u krugu od pet do dvadeset kilometara, što znači da se uopšte nije obazirala, te da oni uopšte ne daju pažnju BiH i još jednom dodao da političari moraju vrhunski da se u to uključe i da je to ono što treba da bude jasna poruka sa ovog skupa, da se politički vrh uključi u rješavanje tih pitanja i da se da puna podrška koja je vidljiva u posljednje vrijeme. Mišljenja je i da se i ne može reći da nije bilo dobre podrške, kakve takve, ali dosta dobre i da su pomenuti timovi to dosta dobro odradili, vrhunski, i nastaviće i dalje. Kao čovjek iz struke upozorio je da smo svi pred jednim velikim i složenim zadatkom, mnogo većim nego što je vidljiv ostalima, i zna zajedno sa ostalim kolegama šta nas čeka u narednom periodu, te apeluje na političare da manje u javnosti pričaju o struci, a da se bore za državu jer nigdje u svijetu nema tako blizu deponije na granici jedne države bez saglasnosti druge države.

MARIO CRNKOVIĆ je rekao da bi se prisutnima mogao obratiti i kao, prije svega, stanovnik Novog Grada, kao neko ko je dio mreže nevladinih organizacija, zelenih organizacija i neko čija je kuća u blizini planiranog odlagališta, ali da će ipak govoriti kao član Ekspertskog tima BiH.

Na samom početku ukazao je na činjenicu i zanimljivost da se na svake tri i po godine dešava jedna dobra stvar i mišljenja je da bi to trebalo biti daleko češće. Podsjetio je na februar 2016. godine, stručno mišljenje koje je inicirao prof. Delić zajedno sa kolegama profesorima, a koje je bilo jedan ogroman korak naprijed, dalje ukazao i na septembar 2019. kada je proglašen Park prirode „Una“, kada je gđa Golić sa svojim timom odradila jedan fantastičan posao u jednom jako kratkom roku i nakon toga komentare na sadržaj studije uticaja na životnu sredinu i kako je to ponajbolji posao u BiH po pitanju slučaja Trgovska gora, dodao je. Potom je i apelovao, ko god smatra da je to shodno, da se taj dokument i komentari objave, jer javnost mora biti upoznata šta su ekspertski pravni timovi BiH i Republike Srpske poručili Hrvatskoj i na koji način, a da bi se, prije svega, suzbile brojne političke demagogije koje su prisutne na svakom koraku.

Dalje govoreći iskazao je žaljenje što je jedna nevladina organizacija imala više sastanaka i više aktivnosti od Ministarstva vanjskih poslova BiH i naveo da se to mora promijeniti u narednom periodu i da je važno skrenuti pažnju na te stvari.

Zatim je dao informaciju o sastanku u Novom Gradu gdje su se svi složili, prije svega gradonačelnici opština sjeverozapadne BiH te predstavnici i entiteskih ministarstava, i smatraju potrebnim da BiH treba uputiti protestnu notu ka Hrvatskoj, da se još jednom i na još jedan način jasno deklarišu stavovi ove zemlje koji bi trebalo da su veoma jasni o ovom pitanju, a što se tiče operative da se mora odbraniti. Smatra i da je Trgovska gora presedan i da se braneći rijeku Unu, braneći Novi Grad, Unsko-sanski kanton i Republiku Srpsku i BiH ne brani samo vlastita nego i neke druge granice jer ukoliko Hrvatska uspije da deponuje radioaktivne i druge opasne otpade u granični pojas, šta danas–sutra spriječava Francusku da to uradi npr. na granici sa Njemačkom na primjer ili pak šta spriječava onda Rusiju da isto to uradi negdje na granici sa Ukrajinom. Činjenica

je da kada se na taj način priča sa stranim predstavnicima koji su ovdje u BiH oni odmah na drugačiji način posmatraju temu jer se time brane sve granice.

U nastavku je predložio izradu akcionih planova o temama koje tretiraju aktivnosti Ekspertskog tima i akcioni plan koji tretira aktivnosti Pravnog tima, a u kom obliku i na koji način cijeni da bi to trebao biti predmet diskusije unutar timova, a svakako ne mogu biti istog formata.

Takođe je dodao da nedostaje istraživanje biodiverziteta u sjeverozapadnom dijelu BiH, da postoje neki podaci kada je u pitanju Park prirode „Una“ te da su ljudi koji su radili na proglašenju ovog parka prirode najbolje svjesni kakvi su to podaci i da mogu biti bolji.

S obzirom na to da je stava da je zaista dobar posao odrađen smatrao je za potrebno da pohvali i da se zahvali gđi Ljiljani Radusin i svima ostalima koji su radili na pripremi komentara.

Naglasio je i to da Trgovska gora nema samo ove uticaje o kojima se priča i da je važno pričati i o ekonomskim uticajima, i da je bitno da posjeduje papir koji to potvrđuje. Potvrđuje da su investitori odustajali od Novog Grada, utiče negativno na turizam, ima negativne socijalne uticaje, ali i bezbjednosne koji su čitav jedan spektar stvari koje trebaju kompetentni ljudi obraditi na pravi način, a ne da se nagađa. Podsjetio je i na političke uticaje jer ukoliko se desi da Hrvatska odlaže radioaktivne i druge opasne otpade u granični pojas sa BiH to bi proizvelo političke posljedice u BiH.

Na kraju je pozvao ministra prostornog uređenja građevinarstva i ekologije Vipotnika da dođe u Novi Grad, da porazgovaraju o narednim aktivnostima, jer je ministarstvo kojim on rukovodi od izuzetne važnosti i mora biti neko ko će inicirati brojne aktivnosti.

EDIN DELIĆ, član Ekspertskog tima je pozdravio prisutne na sjednici i započeo sa riječima da je Trgovska gora, odnosno zbrinjavanje radioaktivnog otpada, tematika kojom se Hrvatska počela baviti mnogo ranije i da je to uočeno i postavljeno kao problem i kako je negdje do 1997. godine struka to vodila u Hrvatskoj. Naveo je kako je prvo bilo nekih sedam lokacija pa su došle četiri Sunj, Moslovačka gora, Papuk i Trgovska gora i od 1997. je to otišlo u pogrešnom smjeru.

Po njemu, neophodno je da se pruži jedan snažan odgovor i ne postavlja se pitanje ko je u pravu, a ko nije jer to nije teško dokazati niti pravno niti stručno, kada se sagleda nekoliko kriterija Trgovska gora ne bi smjela biti uopšte uzeta u razmatranje.

Naveo je primjer intenziteta potresa 9 po merkalijevoj skali koji isključuje lokaciju, a prije dvije godine je bio takav potres što znači da bi Hrvatska morala odmah obustaviti i stonirati sve te postupke i to je eksplicitno napisano. Naime, istakao je kako postoje podaci o potresu čak i bliže Trgovskoj gori nego što je Petrinja, a u Pertinji je izmjereno 9. Podsjetio je na period kada je prvi put bio u Novom Gradu i pisanje dokumenta 2016. godine i ukazao kako entuzijazma ne nedostaje, ali da se mora raditi na novom dokumentu, boljem.

Zatim je tokom izlaganja predložio da se uradi jedan novi sveobuhvatan dokument, koji niti će biti samo pravni niti samo stručni, nego da zahvati segmente politike i medijskog nastupa i nevladinog sektora, da se napravi jedan pregledan dokument, elaborat, studija koji će ovo sad stanje bitnih stvari poredati. Smatra i da je to njegovo ponovno aktiviranje, predlaganje studije.

Potom je rekao da se ovdje zapravo borba vodi i da su prepreka 360 miliona evra razloga iz Hrvatske, ogroman novac. Od tih 360 miliona evra koliko je do sad prikupio fond za razgradnju Nuklearne elektrane „Krško“, prema procjenama i prema njihovim izvještajima 40% je uloženo, kazao je Delić. Dodao je da čak i one koji bi iz hrvatske

politike htjeli da se ovo zaustavi mora neko natjerati na to i da je pitanje koliko se snage ima. On je optimista.

Naglasio je i činjenicu da stanje Trgovske gore nije imenovano da li je agresija, nuklearni incident pokušaj ugrožavanja, a Hrvatska nekom puzajućom taktikom vodi od gromobrana, od medicinskog otpada iz Zagreba, a na kraju će tu završiti nuklearno gorivo.

Zaključio je da ova država treba na nivou Predsjedništva, izvršne vlasti, donijeti jednu jasnu odluku koja će biti pravno napisana bez puno teksta jer deklaracije nisu dovoljne i ponovio njegov stav da se BiH protivi.

MILANKO MIHAJILICA, član Odbora za zaštitu životne sredine se zahvalio Odboru što je prihvatio njegovu inicijativu da se ova tematska sjednica održi.

Podsjetio je da je zadnji put Narodna skupština o ovom raspravljala 2015. godine, prije sedam i više godina, što po njemu dovoljno govori da koliko god da kad slušamo jedni druge svi se zalažemo ili mislimo da radimo dovoljno, ali da se iz ovoga može zaključiti da to i nije baš tako, i zato je istakao kao veoma važno da ovaj odbor na kraju sumira, zaključiti i Narodnoj skupštini Republike Srpske predloži da zauzme stavove vrlo jasno i uvjeren je da se više ne može izgubiti niti jedan dan.

Na samom početku je naveo da ono što on ima za reći ne bi želio da se tretira politički i da i on živi u Novom Gradu, ali da je ovo problem BiH i svakog čovjeka koji živi u njoj i kada se stvari na taj način sagledaju onda će se u suštini uraditi sve što je potrebno.

Ozbiljnost situacije je predočio rekavši kako su Republici Hrvatskoj ostala tačno još dva koraka, a to su studija procjene uticaja na okolinu i pribavljanja tehničke dokumentacije, te da, ukoliko se oštro, odlučno i politički institucionalno i stručno institucionalno sa jakim argumentima ne odgovori, oni će ove dvije stvari završiti do kraja ove godine.

U nastavku nije htio da se vraća na ono što je bilo, ali je ukazao na činjenicu da je Hrvatska odmakla i da joj je vrlo malo ostalo vremena da ovaj posao privede kraju i da se treba uraditi što se uraditi može.

Pohvalio je prisustvo oba ministarstva, ali i žaljenje što na sjednici nisu i još neki predstavnici i vlasti i institucija BiH i Predsjedništva BiH, predstavnici Ministarstva spoljnih poslova, ponovio je, ne iz nekog političkog razloga nego da bi čuli parlamentarce šta o tome misle, kao predstavnike naroda, građana.

Potom je ponovio i naglasio da jedino što je preostalo jeste snažan i institucionalan odgovor, snažna reakcija institucija jer sama želja je nedovoljna, da nije siguran koliko je urađeno, ali zna da se ovaj problem mora riješiti u korist građana BiH.

Dodao je da pod institucionalnim odgovorom smatra odgovor Predsjedništva BiH, Savjeta ministara BiH, dakle spoljnu politiku koja je u nadležnosti isključivo Predsjedništva BiH, te da je zadnji put Predsjedništvo BiH u martu 2019. godine usvojilo određeni zaključak kojim je obavezalo institucije da rade kao što smo i mi 2015. obavezali institucije da rade svoj posao, ali je Hrvatska na domak da ovaj posao završi.

Uvažavajući napore koje ministarstvo radi predložio je da Predsjedništvo BiH i Savjet ministara, znači Savjet ministara kao kolektivni organ, povuče određene poteze koji su ovdje locirani kroz pravnu strategiju, te da se uradi to što je ovom strategijom predviđeno.

Zatim se osvrnuo na Međunarodno pravo, međunarodne konvencije, ESPO konvencije koje jasno propisuju, i rekao da to treba iskoristiti jer drugih argumenata nema te da to trebaju uraditi institucije koje su nadležne za to, a to je Predsjedništvo BiH. Upoznao je prisutne da će predložiti Odboru da Predsjedništvo BiH i Savjet ministara kao kolektivni organ donesu određene odluke i sve neophodne mjere, rokove i nosioce

nadležnosti da ovaj posao snažno reaguje, naravno poštujući i insistirajući na međunarodnim pravima, uz prisustvo i nevladinog sektora i još neke druge stvari koje se mogu uraditi zajedno.

Na kraju je još jednom naglasio da nema vremena za gubljenje i traženje opravdanja, da su neophodni sinhronizovan rad, institucionalni odgovor Predsjedništva, Savjeta ministra i svih drugih institucija, naravno uz poštovanje struke i međunarodnog prava i da se na taj način može oduprijeti. Stvar nije završena i ima prostora da se uradi mnogo toga što do sada nije urađeno. Tematska sjednica je već veliki posao, a i vrlo je važno da ovo ode u Narodnu skupštinu, a da parlamentarci i iz Parlamenta BiH Kluba zelenih koji su prisutni ovu inicijativu snažno podrže u Parlamentu, da se lobira diplomatskim kanalima i svim drugim instrumentima u Evropskom parlamentu kako bi se zajedničkim snagama ovaj posao uradio u interesu BiH i kako bi se osujetila namjera Hrvatske da odlaže radioaktivni i nuklearni otpad na samoj granici, zaključio je g. Mihajilica.

MIROSLAV DRLJAČA, načelnik opštine Novi Grad je pozdravio prisutne i izrazio zadovoljstvo jer je tema Trgovske gore ponovo u fokusu. Istakao je da se time intenzivno bavi od 2016. godine i da je 25. mart 2019. kada je Zeleni klub organizovao konferenciju bio prekretnica i da su svi oni naponi koje su uložili i resorno ministarstvo i Vlada i Narodna skupština, Parlament BiH bili pojedinačni potezi koji nisu davali kvalitetna rješenja. Spomenuo je da je ministarstvo pod vođstvom ministra Staše Košarca napravilo važan iskorak prije svega formiranjem koordinacionog tijela, a poslije toga i formiranjem ekspertske i pravne grupe. Dodao je i da će se to da li se radi dobro ili ne znati u onom trenutku kad se bude vidjelo da li će to skladište biti u Čerkezovcu ili neće.

Zatim je rekao i to da je načelnik Dvora isto protiv ovog projekta, te da sa Hrvatskom nikada nije bilo dobre saradnje iako je ta strana sada puno mekša nego što je bila prije nekoliko godina kada nije bilo nikakvog pristupa. Naime, upoznao je prisutne da su on i članovi Ekspertske grupe bili u Čerkezovcu, u samoj nuklearci „Krško“ gdje su razgovarali sa jednim dijelom Upravnog odbora, novim direktorom Fonda, čovjekom koji treba da praktično formira centar za upravljanje otpadom i da su oni tamo napravili tim jako sposobnih, mladih ljudi.

Takođe, dilema, da li je u pitanju skladište ili odlagalište, u posljednje vrijeme uvodi se i novi termin skladište sa dužim trajanjem, dugotrajno skladište, što i nije važno jer sve to što tu dođe neće otići, predočio je.

Smatra da ono što treba da brine jeste šta će se desiti sa tom lokacijom i pitanje je zašto Hrvati insistiraju na toj lokaciji kada je nelogično s obzirom na to da je teško doći do Čerkezovca, opština Dvor je možda kao neko ostrvo, dvije državne ceste su u očajnom stanju, željeznica nije blizu, a drugi neki segment šta je to dobro što bi se tu moglo dešavati, mišljenja je da se ne može odbaciti ta lokacija, odnosno pomaknuti se tridesetak kilometara od granice.

Dao je i informaciju kako Hrvatska ima sličnih lokacija i da im je u jednom trenutku argumentacija bila da oni žele da iskoriste taj stari vojni objekat, a da sada više nije ni to, nego kažu da će graditi novi. Takođe, bila je argumentacija naseljenost samoga Dvora koja je minimalna, 2021. godine 2.994 stanovnika na toj opštini, znači jako malo ljudi i da sve, nekako, ide u prilog.

Načelnik je izrazio bojazan da je zapravo primarna priča i konačna ideja ta da Hrvatska sprema da napravi svoju nuklearku i baš tu u dolini Une zato što je njen protok na godišnjem nivou oko 8 milijardi metara kubnih vode, a i Una je rijeka koja ima relativno nisku temperaturu vode i idealna je za hlađenje reaktora.

Potom je dao osvrt na strukturu potrošnje u Hrvatskoj gdje je 25% iz hidrocentrala, 23% je iz termocentrala, 14% je iz „Krškog“, 10% su svi oni alternativni izvori energije, znači nešto malo i ono što je važno za Hrvatsku 28% električne energije koju uvozi i naglasio da se Hrvatska neće odreći takvog izvora kao što je Krško i da razmišlja o tome da ima svoj izvor.

U nastavku je skrenuo pažnju na činjenicu da oni u svojim dokumentima neprestano ponavljaju da je praktično nuklearna energija poduzetnička djelatnost, znači to nije stvar infrastrukture, da su za njih sve vrste energije jednako valjane, što vjerovatno i jeste tako, i ono što je možda najvažnije da neka država ne može biti samostalna, da ne može politički odlučivati ukoliko nije energetska samostalna. Zaključio je da ako neko 28% svojih potreba uvozi, ako je „Krško“ u proizvodnji, znači 40% od cjelokupne produkcije, onda ste vi u jednom ozbiljnom problemu, a „Krško“ u stvari proizvede električne energije koliko potroši Zagreb.

Skladište nije skladište nego je odlagalište, dolina Une nije slučajna lokacija nego je samo jedan jedini razlog da bude tu nuklearna i ono što je možda najstrašnije niko ne zna kako će Evropa i na kojoj lokaciji, možda zajednički jednog dana, rješavati svoj otpad, a da se boji da to ne bude Čerkezovac, ponovio je načelnik na kraju izlaganja.

JASMIN EMRIĆ, član Ekspertskog tima, poslanik u Predstavničkom domu Parlamentarne skupštine BiH i član Zelenog kluba je rekao da se 23 godine bavi ovom temom i 23 godine se bori protiv ove lokacije, da je u početku mislio da će se izboriti protiv ove lokacije javnim protestima, deklaracijama i angažmanom, akcijama nevladinog sektora, međutim da je shvatio da se zapravo mora jače i institucionalno djelovati, zagovarati kroz parlamente, bilateralne razgovore, dogovore i da zarad dobrih komšijskih odnosa i uz razumijevanje pa da Hrvatska odustane od ove namjere da na granici sa BiH izgradi nuklearno postrojenje.

Saglasan je da je ovo nuklearno postrojenje i da je to jedna trajna sigurnosna prijetnja koju Republika Hrvatska ima namjeru izgraditi i zna da su političkom odlukom odredili da je to Trgovska gora, najmanja politička šteta i od 1999. godine do danas postoji problem s tom lokacijom.

U nastavku je istakao da i on takođe smatra kako je jedini način da se ospore sve te aktivnosti osporavanje pred međunarodnim sudovima i smatra da to treba da bude zajednički zadatak i da se u najkraćem roku osmisli kako spriječiti ovu aktivnost Republike Hrvatske, kako iskoristiti sve međunarodno pravne akte od ESPO konvencije i drugih konvencija koje su u prilog BiH.

Upozorio je i na to da Hrvatska neće odustati i mišljenja je da se mora hitno izraditi akcijski plan u skladu sa zaključkom 3 i 4 Pravnog tima, agenda zajedničkog i institucionalnog djelovanja, u nekim rokovima sa nosiocima aktivnosti, i kako je to je jedina šansa i prilika.

Dodao je da možda ima i nekih šansi u očekivanju dogovora sa Republikom Slovenijom, ali uz jak pritisak jer moraju shvatiti ozbiljne namjere i mogućnost osporavanja njihove aktivnosti na međunarodnom planu i da će se jedino tako možda vratiti u razgovore sa Republikom Slovenijom, ali s obzirom da su oni rekli da je jedini razlog zbog kojeg oni grade odlagalište radioaktivnog i nuklearnog otpada na Trgovskoj gori finansijske prirode jer im je to najjeftiniji model da riješe svoj problem. Izrazio je sumnju da će pristati na to da zajednički odlažu taj otpad sa Slovenijom jer to je njima dugoročno veliki finansijski izdatak s obzirom na to da se ne radi samo o naknadi i da su tu daleko veća finansijska sredstva za neodređen broj godina unaprijed, a to Hrvatska ne želi. Naglasio je da oni hoće da imaju svoje odlagalište i da su to kroz strateške dokumente

pokazali, a da se to mora osporiti i da je jedini način uz Pravni i Ekspertski tim, da se mora donijeti politička odluka, a ona je osporavanje pred međunarodnim sudovima na osnovu relevantnih međunarodnih dokumenata.

Na osnovu uvodnih izlaganja i održane rasprave Odbor za zaštitu životne sredine jednoglasno, donosi

ZAKLJUČKE

1. Odbor za zaštitu životne sredine Narodne skupštine Republike Srpske smatra da je namjera Republike Hrvatske da na teritoriji Trgovske gore, opština Dvor, na granici sa Republikom Srpskom, odnosno BiH izgradi odlagalište radioaktivnog otpada i istrošenog nuklearnog goriva, apsolutno neprihvatljiva i nedopustiva, te i da dosadašnje aktivnosti institucija Republike Srpske i BiH nisu zaustavile aktivnosti Republike Hrvatske u namjeri da odlaže radioaktivni i nuklearni otpad na pomenutoj lokaciji.
2. Odbor smatra da je namjera Republike Hrvatske da odlaže radioaktivni i istrošeni nuklearni otpad na granici sa Republikom Srpskom, odnosno BiH uz rijeku Unu prvorazredno životno, egzistencijalno, ekološko, zdravstveno, političko, ekonomsko i bezbjedonosno pitanje i da ga tako i treba posmatrati. Namjera i aktivnosti Republike Hrvatske u suprotnosti su sa Konvencijom o procjeni okolinskih uticaja u prekograničnom kontekstu (ESPOO), Arhuskom konvencijom i drugim međunarodnim konvencijama o zaštiti životne sredine, a što se eksplicitno navodi u zaključcima Strategije Pravnog tima o zaštiti pravnog interesa BiH u vezi sa planiranim skladištem radioaktivnog otpada i istrošenog nuklearnog otpada na lokaciji Trgovska gora.
3. Odbor traži od nadležnih institucija Republike Srpske i BiH, odnosno predsjednika Republike Srpske, Narodne skupštine Republike Srpske, Vlade Republike Srpske i resornih ministarstava, Savjeta ministara BiH, Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine BiH, Doma naroda Parlamentarne skupštine BiH, Vlade Federacije BiH, a posebno Predsjedništva BiH da intenziviraju i koordiniraju aktivnosti u cilju sprečavanja Republike Hrvatske da odlaže radioaktivni i istrošeni nuklearni otpad na lokaciji Trgovska gora. Ovo podrazumijeva preduzimanje svih raspoloživih političkih, pravnih i diplomatskih aktivnosti u skladu sa odredbama međunarodnog prava koje idu u prilog Republici Srpskoj i BiH da ospore aktivnosti Republike Hrvatske po ovom pitanju.
4. Odbor smatra da Predsjedništvo BiH, u čijoj je isključivoj nadležnosti spoljna politika BiH, treba što prije razmatrati Informaciju o dosadašnjim aktivnostima nadležnih institucija u BiH, te zauzeti jasne stavove o ovom pitanju i naložiti donošenje niza konkretnih sistemskih mjera političke, pravne i diplomatske prirode, koje će obezbijediti politički dogovor ili pravne radnje koje će onemogućiti Republiku Hrvatsku da odlaže radioaktivni i istrošeni nuklearni otpad na lokaciji Trgovska gora, a o čemu će obavijestiti Republiku Hrvatsku, relevantne međunarodne organizacije, Evropsku komisiju i Evropski parlament.

5. Odbor poziva Predstavnički dom Parlamentarne skupštine BiH i Dom naroda Parlamentarne skupštine BiH, Zeleni klub (grupa poslanika iz parlamenta BiH), da usvoje u parlamentu BiH novu rezoluciju o protivljenju namjerama Republike Hrvatske i da o njenom sadržaju putem svojih rukovodstava i predstavnika upoznaju najviše predstavnike zemalja Evropske unije, Evropske komisije, Evropskog parlamenta, Međunarodne agencije za atomsku energiju (IAEA) i druga međunarodna tijela i agencije nadležne za ovu oblast.
6. Odbor podržava rad Pravnog i Ekspertskog tima i drugih stručnih tijela i organizacija, te traži da se osiguraju neophodna sredstva u budžetima Republike Srpske, Federacije BiH kao i budžetu BiH, za njihov dalji rad i aktivnosti predviđene zaključcima iz Strategije pravne zaštite za brzo i efikasno djelovanje u skladu sa usvojenim akcionim planovima izvršnih organa na svim nivoima vlasti.
7. Odbor smatra da je važno dodatno angažovanje nevladinih organizacija koje se bave pitanjima zaštite životne sredine, stručne i akademske zajednice, gradova i opština u slivu rijeke Une u kreiranju i vođenju informativne kampanje, a posebno u javnim medijima, kao i svih drugih oblika izražavanja nezadovoljstva i neslaganja sa namjerom Republike Hrvatske po ovom pitanju.
8. Odbor traži od Vlade Republike Srpske da pripremi informaciju o aktivnostima nadležnih institucija Republike Srpske i BiH, u cilju sprečavanja Republike Hrvatske da odlaže radioaktivni i istrošeni nuklearni otpad na lokaciji Trgovska gora i predloži novu rezoluciju Narodnoj skupštini Republike Srpske o protivljenju izgradnji odlagališta na lokaciji Trgovska gora, opština Dvor, Republika Hrvatska i uputi u skupštinsku proceduru na raspravu, jer je posljednji put Narodna skupština Republike Srpske o ovom pitanju raspravljala 23. decembra 2015. godine.
9. Odbor za zaštitu životne sredine dostavlja Informaciju sa tematske sjednice predsjedniku Narodne skupštine Republike Srpske i svim učesnicima tematske sjednice. Odbor za zaštitu životne sredine predlaže predsjedniku Narodne skupštine Republike Srpske da zbog značaja ove teme, zaključke Odbora dostavi: predsjedniku Republike Srpske, Vladi Republike Srpske, Predsjedništvu BiH, Predstavničkom dom Parlamentarne skupštine BiH, Domu naroda Parlamentarne skupštine BiH, Savjetu ministara BiH i Vladi Federacije BiH.

PREDSJEDNIK ODBORA

Maksim Skoko